

sosiaaliturmisesta armeijan ajattelutapaan Falklandien sotaretkellä.

Oman esittelynsä saa myös Unescon 1985 valmistunut tutkimus **Foreign news in the media: International reporting in twenty-nine countries**, joka on tyypillinen esimerkki laajojen kansainvälisten vertailututkimusten ongelmista: suuri aineisto, suuri työ, pinnalliset tulokset.

David Morrisonin ja Howard Tumberin Falkland-artikkelin **Informal control of information** ydinajatus ilmenee seuraavasta erään toimittajan kertomuksesta: "Arvelen lopettaneeni erään jutun sanoilla 'Olemme askeleen lähempänä Stanleyta'. Olin joukkojen mukana, tarkoitan että olin emotionaalisesti heidän mukanaan. Halusin heidän voittavan".

Siipi

Peace and communication päättyy Variksen ja Johan Galtungin artikkeleihin päätöksellä **Suggestions and perspectives**. Varis tekee yhteenvetoa ja inventoi tulevia tutkimushaasteita. Hän ehdottaa että perustettaisiin kansainvälinen projekti tai tutkimusryhmä, joka loisi menetelmät asevarustelua ja aseistariisuntaa koskevan informaation jatkuvalla seurannalle. Työtä voisivat tehdä yhdessä toimittajat ja sisällönanalyysin asiantuntijat.

Tiedotustutkimuksen eri suuntaukset ovat jonkin verran pohtineet sodan kysymyksiä, mutta rauha on niille tuntematon. Varis päätyykin toteamaan: "Ei ole olemassa kelpoisia teoreettisia apuneuvoja ja ymmärrystä sen analysoimiseksi, minkälainen viestinnän rakenne ja käytäntö olisi erityisen hyödyllistä rauhan lujittamiseksi".

Galtung listaa omassa puheenvuorossaan opastuksensa "rauhanjournalismiin" pyrkiville toimittajille. Neuvot ovat tervejärkisiä, mutta tuskin yllättäviä: Tiedotusvälineiden on kuultava konfliktin eri osapuolia ja analysoitava yhteenoton juuria. Niiden on varjeltava itsenäisyytään ja varottava liikaa kansallismielisyyttä. Uutisia ei pidä ylenmäärin personoida ja on muistettava, että muutkin kuin kielteiset tapahtumat ovat uutisia. Toimittajien olisi syvennyttävä asevarustelun peruskysymyksiin ja selvennettävä hämäreitä käsitteitä. On pidettävä mielessä asevarustelun kytkennät ihmiskunnan muihin globaaleihin ongelmiin ja niiden

ratkaisuyrityksiin.

Galtung muistuttaa vielä, että tiedotusvälineiden olisi kuvattava rauha nykyistä houkuttelevampana. Se ei ole vain sodan puuttumista, passiivinen ja pysähtynyt vaihe jännittävien ja dynaamisten sota-aikojen välissä. Rauha itsessään merkitsee aktiivisuutta, luovuutta ja kehitystä.

Heikki Luostarinen

Kohti kritiikin teoriaa

KÄMÄRÄINEN, Kauko. Taide ja kritiikki. Oulu, Kustannusosakeyhtiö Pohjoinen, 1986.

Sosiologi Kämäräinen on tavallaan vaatimaton: hän pitää kirjaansa tutkimuksena "enintään hyvin väljässä merkityksessä" (s. 98). Tarkemmin sanoen kyseessä on aiempaan teoriointiin ja siis lähtöisiin sekä myös omaan pohdiskeluun perustuva teoreettisen tutkimuksen eräänlainen esityö. Sellaisissa ei ole mitään anteeksi pyydyttävää.

Kämäräinen näkee taidekritiikin "osa-puolensa yhteytenä", mikä sanonta sisältyy jo yhden luvun otsikkoon. Hän on myös pukenut ylleen 'filosofian pakkopaidan' siinä mielessä, että hän hieman operoi tieto-opin peruskäsitteillä. Täysi objektiivisuus olisi hänelle "objektin eli tässä tapauksessa taiteen" (s. 99) mukaisuutta. Täydellisenä se ei ole saavutettavissa, mutta ihanteena se on Kämäräiselle hyvä. Objektiivisuutta lähestyvä kritiikko näkee oman toimintansa matkan päästä ja avartuu tajuamaan taiteen vaatimuksia subjektiivisia lähtökohtia laajemmin (s. 11).

Subjektiivisuutta Kämäräinen ei määrittele eikä ota kantaa kysymykseen, onko se täysimääräisenä edes mahdollinen. Sen sijaan hän tekee selväksi että se on hänelle huono ihanne, alkeistason kritiikkien ominaisuus joka "ilmenee niissä ylikorostuksina, suurieleisenä kaiken oikein tietämisenä, toisten nimittelynä jne." (s. 106).

Filosofisista lähtökohdistaan tekijä etenee moniin eri suuntiin, mutta ei mihinkään niistä kovin pitkälle, mikä

ei vain vähän yli 100-sivuisessa kirjassa olisi mahdollistakaan. Jotkin hyvin tärkeät ja vaativat asiat a la "taiteen olemuksen ongelma" hän kuittaa kahden sivun mittaisella alaluvulla. Valittaen on todettava myös, että vaikka Kämäräinen sosiologina toki on selvillä taiteen sosiaalisesta luonteesta - kyseessä ei todellakaan ole vain ihmishengen vapaa, mistään riippumaton lento - hän ei kovin paljon hyödynnä tätä perusasiaa kritiikki-pohdiskeluissaan. Myöskään esim. reseptitutkimuksen paljastamia taiteen vastaanoton ongelmia hän ei ympää tarkasteluihinsa.

Näkemyksensä taiteen ja muun todellisuuden suhteesta Kämäräinen pelkistää seuraavaan lauseeseen: "Perustavanlaatuisen tarkastelulähtökohta on, että kritiikin ideaalisena tehtävänä pidetään taide-teosten arvostelemista taiteen manifestoitumina, ei erillisinä ja itseään selittävinä todellisuuksina." (s. 98). Janne Sepänen on omassa kiintoisassa arvosteluunsa (Uusi Suomi 23.2.87) katsonut tämän näkemyksen "selkeän dialektiseksi ja samalla pinnallisen yleiseksi" ja ehdottanut eteenpäin pääsemiseksi eriytynyttä tarkastelua, jossa kutakin taiteen aluetta lähestyttäisiin erikseen.

Ehdotus on järkevä. Sen rinnalle asetan omani: tiedotusopin, jopa sen osan alueen journalismin tutkimuksen, teoria-runko voisi toisesta näkökulmasta ainakin hieman hyödyttää taidekritiikin tutkimusta. Tälle polulle Kämäräinen ei ole lähtenyt, vaan ainoa hänen lähdeluetteloonsa sisältyvä tiedotusopillinen teos on Yrjö Ahmavaaran **Informaatio** vuodelta 1975.

Toisaalta implisiittejä yhtymäkohtia jo on. Kämäräinenkin osaltaan vahvistaa sitä ajatusta, että tieto-opillisten tarkastelujen hylkääminen muka pakkopaitana - ikään kuin ei vaikkapa Feyerabend (**anything goes!**) voisi olla pakkopaita - perustunee lähinnä tunteenomaiseen aversioon. Kämäräisenkin tieto-opillinen panos kaikessa suppeudessaan 1) jättevöittää ja 2) syventää tarkasteluja sekä 3) kytkee ne filosofiseen keskusteluperinteeseen.

Mutta tiedotusopin, journalismin tutkimuksenkin, anti taidekritiikin tutkimukselle voisi olla myös muuta kuin tieto-opin suuntaista: kritiikki-instituution luonteen paljastamista journalistisena instituutiona, mitä se on. Kritiikin ja

muun yhteiskunnallisen todellisuuden yhteydet ehkä alkaisivat avautua journalistiteorian tai -teorioiden kautta.

Tiedotusoppi on ainakin Suomessa täysin laiminlyönyt taidekritiikin tutkimuksen, eikä siksi tee mieli enempää mestaroida sosiologia joka on uskaltanut tälle alueella. Kun tiedotustutkija joskus alkaa korjata laiminlyöntiään, Kämäräisen kirja kuuluu hänen lukulistalleen.

Pertti Hemánus

Saveksen sাপloonat

SAVES, Seppo. Kuvajournalismi. Sellaisena kuin olen sen kokenut. Espoo, Weilin + Göös, 1986. 176 s.

Seppo Saves, pitkän linjan lehtikuvaaja ja valokuvauksen taiteilijaprofessori, on tehnyt retrospektiivisen omiin kokemuksiinsa pohjaavan kirjan kuvajournalismista. Kirjan pääotsikkona on **Kuvajournalismi ja alaotsikkona sellaisena kuin olen sen kokenut**. Alaotsake vastaa kirjan henkeä paremmin kuin pääotsake. Tämä kirja on avoimen subjektiivinen, jopa individualistinen.

Saves on oikeassa todetessaan, että kotimaista kirjallisuutta ei kuvajournalismista löydy. Siinä mielessä kirjalla oli sosiaalinen tilaus. Saveksen **Kuvajournalismi** ei kuitenkaan täytä "kirjallisia" kriteereitä ollakseen alan ensimmäinen perusteos sen enempää lehtikuvaajille, alan opiskelijoille kuin tutkijoillekaan. Kenelle Saves on suunnannut kirjansa: suurelle yleisöllekö? Tuskin, pikemminkin lehtitalojen päätoimittajille. Hän sanoo itse, että tämä on "toisenlainen opas", joka edellyttää perehtyneisyyttä valokuvauksen tekniikkaan ja taitoon.

Kirjasta on vaikea löytää syvällisempää filosofiaa kuvajournalismista, vaan se jää Saveksen oman ja valtalehdistön kuvankäytön esittelyyn. Kuvailun hän tekee kuitenkin varsin kutkuttavasti, paikoitellen pistävän ironisesti ja parhaimmillaan repivän poleemisesti. Saves ei säästele arsenaaliaan suomissaan toimittajia ja toimitussuhteita.

Monet Saveksen aiheet ja hänen skri-